

Spis treści

Podziękowania	11
Wstęp	13
ROZDZIAŁ I	
Od socjologii do antropologii dewiacji	17
1. Wprowadzenie.	17
2. Socjologiczne źródła badań nad dewiacją	18
3. Antropologia dewiacji?	29
3.1. Teoria	30
3.2. Praktyka	35
ROZDZIAŁ II	
Propozycja antropologii odmienności	40
1. Pożegnanie z socjologią	40
2. Semantyka i operacjonalizacja pojęcia dewiacji	44
3. Odmiennosc.	47
4. Dyskurs	50
5. Kim jest „odmieniec”?	54
ROZDZIAŁ III	
Problematyka odmiennosci a polskie piśmiennictwo etnograficzne.	58
1. Odmiennosc <i>versus</i> tradycyjna kultura ludowa	58
2. Kwerenda źródeł	60
2.1. Demonologia i medycyna ludowa	63
2.1.1. Gesty szaleństwa i nawiedzenie	65
2.1.2. Szalony proceder	67
2.1.3. Ludowe etiologie: różnorodność interpretacji objawów szaleństwa i sposobów traktowania go	71
2.2. Monografie życia społecznego	73
2.2.1. Życie seksualne	73
2.2.2. Folklor miłosny	77
2.2.3. Beżenność	78
2.2.4. Odmieńcy	79

2.3. Twórcy ludowi — odmienicy wewnętrznej potrzeby	80
2.3.1. Profesja	81
2.3.2. Sylwetka twórcy	83
3. Wnioski	84

ROZDZIAŁ IV

Badania terenowe i podstawy źródłowe	88
1. Specyfika badań terenowych nad odmiennością	88
2. Badania terenowe i ich rezultaty	92

ROZDZIAŁ V

Forma prezentacji źródeł	95
1. O unikaniu drapania się w nogę przez but	95
2. Komentarze i ingerencje	97

ROZDZIAŁ VI

Opowieści	100
1. Bohaterowie pamięci: opowieści o osobach nieżyjących	100
Anioł	100
Teodor	106
Klajnyś	111
Peter z Brogu	114
Leon	121
Siostry J.	126
Mietek S.	130
Pan Michał	135
Franuś z Paczkami	139
2. Codziennosc: opowieści o osobach żyjących	141
Stasia D.	141
Józef M.	148
Marysia K.	150
Tadzio	155
Zenka — Zenek A.	158
Stasia	163
Waldek	168

ROZDZIAŁ VII

Odmiennosc i opowieść. Odmiennosc i komunikowanie się w społeczności wiejskiej	173
1. Odmiennosc jest dobra do opowiadania	174
1.1. Opowieść tragiczna	177
1.2. Odmiennosc i pamięć. Trwanie opowieści	179
2. Wymiana wiedzy	181
2.1. Opowieść o odmiennosci, tajemnica i prawda	182
2.2. Ambiwalencja	184

3. Odmienność a kompetencja kulturowa	185
3.1. Kompetencja a dzieciństwo człowieka	187
3.2. Braku kompetencji przypadek szczególny: tradycjonalizm i zacofanie	189
3.3. Skąd dzieci wiedzą, z kogo się śmiać?	191
4. Kompetencja <i>à rebours</i> . Odmieniec jako indywidualność. Wrażliwość i pomoc	192
5. Podsumowanie.	194
ROZDZIAŁ VIII	
Strach i uległość. Ambiwalencja oswojenia i wykluczenia odmienności	196
1. Strach, zagrożenie i uległość — bezradność społeczności	196
2. Ambiwalencja oswojenia i wykluczenia	198
ROZDZIAŁ IX	
Elementy dyskursu odmienności	203
1. Odmienność i autokreacja	204
2. Odmienność komiczna	206
2.1. Z czego można się śmiać	207
2.2. Odmieniec tryumfujący	209
2.3. Odmieniec błazen	210
3. Pytanie o współczesny dyskurs szaleństwa	212
3.1. Szaleństwo i zło	213
3.2. Etiologie: od magii do dziedziczenia i genów	213
4. Odmienność jest dobra do myślenia	215
ROZDZIAŁ X	
Rekapitulacja	218
Aneks	222
1. Bohaterowie pamięci: opowieści o osobach nieżyjących	222
Marysia Kr.	222
Staszek O.	226
Utopiony w Studni	230
Głupi O.	232
Marian M.	235
2. Codziennosc: opowieści o osobach żyjących	238
Rodzina M.	238
Hanusia	245
Władzio R.	251
Tereska W.	258
Krzysiek S.	261
Paolcia — Paulincia B.	263
Albina	269
Jania	273
Jadźka P. i jej mąż	275

Kaziu	278
Pustelnik	282
Franuś-Tatuś	286
Mapy	291
Uczestnicy badań i cytowane rozmowy	297
Bibliografia	301